

Лисюк Є. М.,
здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
освітньо-професійна програма
«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»;

Луценко О. А.,
здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
освітньо-професійна програма
«Публічне управління та адміністрування»;
науковий керівник:

Черушева Г. Б.,
кандидат педагогічних наук,
завідувач відділом профорієнтаційної роботи;
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Комунікативна компетентність, володіння сучасним арсеналом комунікації у сфері ділових відносин виступає важливим фактором досягнення високого рівня рентабельності підприємства, підвищення ефективності діяльності кожного члена трудового колективу, їх професійного та кар'єрного зростання.

Важливим етапом розвитку комунікативної культури молоді людини є студентські роки, які насичені різними формами спілкування, від ділової взаємодії в процесі навчання до неформальних форм міжособистісних та колективних взаємостосунків. Це період розвитку творчих ініціатив, креативного та критичного мислення. Особливого значення набуває формування мовної культури, навичок сприйняття та пізнання людини через її мовлення, бо саме мова, за думкою давньогрецького філософа Сократа, є інтелектуальним портретом особистості: «Заговори, щоб я тебе побачив».

Аналіз Стандарту вищої освіти України першого бакалаврського рівня спеціальності 073 «Менеджмент» (2018), освітньо-професійних програм «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» та «Публічне управління та адміністрування» дозволив визначити базові компоненти ділової комунікації, які покладені в основу кваліфікаційних вимог:

- *навички міжособистісної взаємодії;*
- *здатність до співробітництва, соціальної взаємодії й розв'язання конфліктів;*
- *уміння налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади й місцевого самоврядування;*
- *застосування норм та правил професійного спілкування українською мовою;*
- *здатність працювати в команді [1].*

Вміння спілкуватися впливає на можливість комунікувати з різними категоріями людей, сприяє налагодженню контактів, зв'язків та знайомств, забезпечує досягненню результатів у вирішенні тих чи інших питань у сфері ділових відносин, сприяє моральній підтримці й допомозі у разі виникнення індивідуально-особистісних проблем та на рівні міжособистісної комунікації.

Проблеми комунікативної компетентності та соціальної взаємодії розглядаються вітчизняними та зарубіжними вченими в контексті психології управління та аналізі соціально-психологічних питань (М. Рудь, О. Дмитренко, Л. Карамушка, Л.Орбан-Лембрик, М. Прищак, М. Смірнова, Г.Черушева, Анрі Файоль, Вірджинія П. Річмонд, Джеймс К. Маккроскі, Лінда Л. Маккроскі та інші). Так, Г.Черушева зосереджує увагу на сутності поняття комунікативна культура і розглядає її як фактор успішності ділової комунікації в системі управління відповідно до сучасних соціально-економічних викликів. [3]

Особливий інтерес для нашого дослідження становить праця Анрі Файоля «Промислове та загальне управління» (2017), де автор розкриває комунікативні компетентності в контексті наукового менеджменту, базуючись на загальних принципах управління [4].

Вірджинія П. Річмонд, Джеймс К. Маккроскі, Лінда Л. Маккроскі досліджуючи проблему як змусити працювати, розкривають особливості організаційної комунікації як фактор виживання (2005) [5].

Набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills, зокрема комунікативних компетентностей) потребує відповідного рівня соціально-психологічної підготовки, спрямованої на формування комунікативної культури, на опанування основами комунікації та взаємодії в контексті різних соціальних ситуацій. Вирішення цих завдань можливе завдяки використанню потенційних можливостей освітнього середовища системи вищої освіти. Дане середовище являє собою «цілісне інтегративне утворення взаємопов'язаних сфер впливу (інформаційного, комунікативного, емоційно-почуттєвого, процесуального) з направленістю їх енергетичних ресурсів на особистість й виступає як своєрідний показник інтеріоризації людини» [2, с.70].

Його основою виступає комунікативна сфера, як складна, багатогранна система, що містить комплекс структурних комунікативних осередків і значною мірою визначає характер та особливості реалізації усіх компонентів цього утворення. Система комунікативних осередків має потужний технологічний ресурс розвитку здібностей та навичок комунікації, взаємодії, колективної творчості, командної роботи, співіснування й надає широкі можливості простежити повний спектр взаємостосунків. Комунікація на макро та мікро рівнях відбувається:

- у *навчальному процесі* (забезпечення діалогової взаємодії основних суб'єктів навчання, активна групова робота під час практичних занять, тренінгів, виконання спільних проектних робіт із визначенням індивідуально рольових функцій та завдань);

- *науково-дослідній діяльності* (спільне обговорення актуальних проблем у наукових гуртках та об'єднаннях, участь у круглих столах, конференціях, вебінарах);

- *студентському самоврядуванні* (комунікація в процесі обговорення та планування основних напрямів діяльності різних секторів студпарламенту, формування у студентської молоді організаторських та лідерських якостей, їх соціальної активності);

- *культурно-творчих та масових заходах, участь у спортивних секціях* (розвиток навичок командної роботи, колективної творчості в процесі підготовки та проведенні дозвільних заходів, спортивних змагань);

- *волонтерській та благодійній діяльності* (розвиток громадської активності, підтримка та допомога сиротам, дітям з обмеженими соціальними, фізичними та психічними можливостями, у накопиченні комунікативного досвіду в умовах відкритого соціального простору);

- у різних соціальних групах в соціальних медіа (нові знайомства, спілкування, обговорення актуальних молодіжних проблем, обмін думками тощо);

- *комунікація в гуртожитку* (жартівливі форми спілкування, розважальні ігри, слухання музики, обмін враженнями в емоційно насиченому осередку, регенерація фізичних, інтелектуальних та емоційних ресурсів).

Широкий діапазон комунікативної сфери дозволяє створити для здобувачів освіти сприятливі умови вільного вибору осередків спілкування, їх залучення до соціально-культурних цінностей, для зміцнення дружніх основ та духовного взаємозбагачення членів студентського колективу, обміну й передачі досвіду співтворчості всіх суб'єктів спілкування, їх взаємовідносин у реальних та спеціально створюваних умовах. Крім того, надає можливість визначити основні осередки розвитку професійного та життєвого досвіду молодої людини, виявити проблеми й смисли існуючих реалій мікросередовища кожної особистості.

Студентське спілкування мотивоване, по-перше, необхідністю вирішення питань щодо змісту навчання, вимог та методів виконання практичних завдань, організаційних питань. По-друге, найбільш мотивованими студенти до проведення спільного дозвілля, міжособистісного спілкування, зокрема в період адаптації до нових умов освітньої діяльності у ЗВО й нових знайомств.

Аналіз комунікативного досвіду студентів в умовах освітнього середовища ЗВО дозволило виявити потенційні можливості формування важливих соціальних компетентностей, необхідних для забезпечення комунікації у різних сферах життєдіяльності молодої людини:

- здібності та навички виступати на форумах, конференціях, семінарах;
- володіння навичками мовної культури, невербальними засобами;
- вміння слухати співрозмовника, що сприяє розумінню один одного, веденню конструктивного діалогу і є ознакою ефективної комунікації;
- навички толерантно сприймати іншу точку зору та ставитися до неї з повагою;
- здатність до конструктивних дискусій;
- володіння навичками комунікаційних технік.

Список використаних джерел

1. Стандарт вищої освіти України: першого бакалаврського рівня Спеціальність 073 «Менеджмент» 29.10.2018
2. Черушева Г.Б., Пархоменко В.В. Економічна культура та професійна етика: Навчальний посібник. Практикум. Київ : НАСОО, 2023. 169 с. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/7821>
3. Cherusheva, G. (2023). COMMUNICATIVE CULTURE AS A SUCCESS FACTOR BUSINESS COMMUNICATION IN THE MANAGEMENT SYSTEM. *SWorldJournal, Bulgaria, Svishtov*, 2(20-02), 85–92. URL: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2023-20-02-036>
4. Fayol, Henri. (2017). *Administration industrielle et générale*. Paris. Dunod et Pina t. 1917. 174 p.
5. Richmond, V.P. (2005). *Organizational Communication for Survival : Making Work, Work*. V.P. Richmond, J.C. McCroskey, L.L. McCroskey. ± Third Edition, 2005. P. 59.